

**МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІСТОРИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ПОЛІТОЛОГІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН**

ЗАТВЕРДЖЕНО
протоколом засідання
Вченої ради
історичного факультету
від 21 грудня 2022 р., № 4

**ПРОГРАМА ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ З МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА
ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ ЗДОБУВАЧІВ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО)
РІВНЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «МІЖНАРОДНІ
ВІДНОСИНИ» СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 291 МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ, СУСПІЛЬНІ
КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ**

м. Київ, 2022

Програма підсумкової атестації з міжнародних відносин та зовнішньої політики для здобувачів вищої освіти освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини».

Розробники:

Ірина ГРІДІНА, д.і.н., професор кафедри політології та міжнародних відносин;

Юлія КОНСТАНТИНОВА, к.і.н., доцент кафедри політології та міжнародних відносин;

Максим БУЛИК, к.політ.н., доцент кафедри політології та міжнародних відносин

Програма підсумкової атестації обговорена та схвалена на засіданні кафедри політології та міжнародних відносин, протокол від 19 грудня 2022 р. № 4

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Підсумкова атестація здобувачів вищої освіти – це форма підсумкового контролю, що проводиться після завершення навчання за освітнім рівнем з метою визначення фактичної відповідності підготовки випускників нормативним освітньо-кваліфікаційним вимогам. Підсумкова атестація здійснюється на підставі оцінки рівня професійних знань, умінь та навичок випускників, які навчалися за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти, її метою є встановлення фактичної відповідності рівня освітньо-професійної підготовки випускників вимогам кваліфікаційної характеристики бакалавра з міжнародних відносин.

Підсумкова атестація випускників МДУ освітньої-професійної програми «Міжнародні відносини» здійснюється атестаційною комісією після виконання студентами навчального плану в повному обсязі відповідно до освітньо-професійної програми підготовки та стандарту вищої освіти за спеціальністю 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти на підставі оцінки рівня професійних знань, умінь та навичок випускників, передбачених освітньою програмою.

Програма підсумкової атестації з міжнародних відносин та зовнішньої політики для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини» спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії (денна та заочна форма навчання) розроблена викладачами кафедри політології та міжнародних відносин.

При розробці Програми враховано Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Положення про організацію освітнього процесу у Маріупольському державному університеті», «Положення про організацію контролю та оцінювання успішності навчання здобувачів вищої освіти у МДУ», «Положення про порядок створення та організацію роботи ЕК у Маріупольському державному університеті», освітня програма підготовки та стандарт вищої освіти за спеціальністю 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Програма іспиту дозволяє оцінити рівень підготовки випускника вимогам освітньо-професійної програми. Вона складається з критерії оцінювання, опису змісту тем, які виносяться на підсумкову атестацію з міжнародних відносин та зовнішньої політики, орієнтовного переліку питань до іспиту, списку рекомендованої для підготовки літератури.

Підсумкова атестація є формою виявлення ступеню підготовленості випускників, які здобувають базову вищу освіту, до здійснення самостійної професійної діяльності за обраним фахом. Під час випробувань оцінюється рівень сформованості знань і умінь та відповідність кваліфікації «Бакалавр з міжнародних відносин» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти.

На державну атестацію виносяться питання із зовнішньої політики та дипломатії України, теорії міжнародних відносин, міжнародних відносин в умовах глобалізації, міжнародних організацій.

Присвоєння кваліфікації «Бакалавр з міжнародних відносин» здійснює атестаційна комісія.

Перелік компетентностей випускника

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів відповідної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.
Загальні компетентності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Здатність діяти громадянські свідомо на основі загальнолюдських ціннісних орієнтирів, вміти застосовувати основні принципи функціонування сучасного суспільства сталого розвитку та його соціальних інститутів в умовах ринкових відносин, дотримуватися основ безпеки професійної діяльності та здорового способу життя (КЗ-1); 2. Здатність до збору, обробки, збереження, продукування, передачі й аналізу професійно важливої інформації з різних джерел (КЗ-2); 3. Здатність ефективно формувати комунікаційну стратегію; працювати в команді з дотриманням етичних норм та цінностей мультикультурного суспільства; спілкуватися рідною та іноземною мовами усно та письмово (КЗ-3); 4. Здатність розвивати вміння вчитися упродовж життя з високим ступенем автономії, розробляти власну траєкторію саморозвитку (КЗ-4).
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	<ol style="list-style-type: none"> 1. Здатність проводити дослідження з проблем конфліктної взаємодії в суспільстві, аналізувати конфлікт з використанням сучасних методологічних та теоретичних підходів (КП-1); 2. Здатність підготувати, організувати та проводити переговори, застосовувати стратегії та тактики переговорів (КП-2); 3. Здатність аналізувати базові закономірності політичних процесів, взаємозалежності економічних і політичних процесів, внутрішньополітичних і міжнародних процесів, формулювати висновки та оцінки (КП-3); 4. Здатність володіти методами комплексного міждисциплінарного дослідження, синтезувати нові знання (КП-4); 5. Здатність володіти методами структурно-функціонального аналізу політичних і економічних інститутів різних країн і регіонів світу з врахуванням їхньої історико-культурної специфіки (КП-5); 6. Здатність пояснювати класичні та сучасні політичні та економічні теорії, надавати їх порівняльний аналіз (КП-6); 7. Здатність брати участь в дослідницькому процесі, застосовувати на практиці методи сучасної політичної науки в політологічних дослідженнях (КП-7); 8. Здатність до узагальнення та інтерпретації отриманих даних (КП-8); 9. Здатність до критичної рефлексії існуючих точок зору, до запропонування альтернативних підходів та їх аргументації (КП-9); 10. Здатність володіти теоретико-методологічними основами та категоріальним апаратом проблем зовнішньої політики (КП-10); 11. Здатність визначати і аналізувати загальний корпус проблем у зовнішній політиці тієї чи іншої держави або групи держав (КП-11); 12. Здатність оцінювати і порівнювати моделі і принципи ведення зовнішньої політики державами окремого регіону (КП-12); 13. Здатність розуміти проблеми, з якими стикаються країни в межах ведення зовнішньої політики (КП-13);

14. Здатність визначити сутнісні характеристики зовнішньої політики (КП-14);
15. Здатність розуміти різноманіття досвіду основних моделей політико-територіальних систем (КП-15);
16. Здатність визначати механізми взаємодії політико-географічних одиниць на регіональному і світовому рівнях; аналізувати тенденції розвитку та змін на політичній карті світу (КП-16);
17. Здатність визначати специфіку об'єкта та предмета геополітики, її категорії, методи, структуру, місце в системі гуманітарного знання і суспільних функцій (КП-17);
18. Здатність пояснювати історію розвитку геополітичної думки; концептуальні теоретико-методологічні підходи провідних напрямків традиційної та сучасної геополітики (КП-18);
19. Здатність розуміти істотний зв'язок просторового (географічного) і політичного чинників розвитку держави; загальний корпус сучасних проблем геополітики (КП-19);
20. Здатність розуміти роль історичної науки в пізнанні минулого (КП-20);
21. Здатність аналізувати розкрити основні етапи і зміст історії цивілізацій, і сучасного світу, зокрема (КП-21);
22. Здатність уявляти органічний взаємозв'язок української та світової історії (КП-22);
23. Здатність використовувати психологічні знання у вирішенні професійних завдань; використовувати психологічні особливості міжнародних технологій в професійній діяльності; аналізувати мотиваційні основи політичної поведінки суб'єктів міжнародних відносин (КП-23);
24. Здатність використовувати загальнонаукову та політологічну термінологію, працювати з оригінальними науковими текстами (КП-24);
25. Здатність до політичного аналізу (КП-25);
26. Здатність розуміти історію, природу і етапи розвитку міжнародних відносин, а також, основні наукові парадигми, що розкривають зміст, характер і тенденції розвитку сучасної світової політики і міжнародних відносин, діяльність міжнародних інститутів (КП-26);
27. Здатність орієнтуватися в основних проблемах сучасної світової політики і міжнародних відносин; розуміти процеси глобалізації та їх впливу на суспільний розвиток, роль і місце основних міжнародних інститутів в сучасному суспільстві (КП-27);
28. Здатність до протидії сучасним різновидам небезпеки природного і техногенного характеру, використання на практиці знань про причини їх виникнення і можливі наслідки, навичок для їх запобігання і ліквідації; здатність до збереження та зміцнення здоров'я, загартування організму, підвищення фізичної і розумової працездатності (КП-28);
29. Здатність виділяти основні напрямки політичної думки різних історичних періодів та окремих країн (КП-29);
30. Здатність аналізувати внутрішні та зовнішні фактори розвитку того чи іншого політичного вчення, його трансформацію (КП-30);

31. Здатність самостійно інтерпретувати та давати об'єктивну оцінку вченням конкретних мислителів та політиків минулого та сучасності (КП-31);
32. Здатність кваліфіковано використовувати основи правових знань та застосовувати нормативно-правові акти в професійній діяльності (КП-32);
33. Здатність брати участь в розробці нормативно-правових актів відповідно до профілю своєї професійної діяльності (КП-33);
34. Здатність здійснювати професійну діяльність на основі правового мислення та правової культури (КП-34);
35. Здатність юридично правильно кваліфікувати факти та обставини (КП-35);
36. Здатність приймати рішення та здійснювати юридичні дії у точній відповідності до закону (КП-36);
37. Здатність самостійно інтерпретувати та давати об'єктивну оцінку методам висвітлення подій або висловлюванням конкретних політичних діячів (КП-37);
38. Здатність сприймати, аналізувати та розрізняти інформацію, що відповідає або не відповідає дійсності (КП-38);
39. Здатність протидіяти особисто тим методам та інструментам, що використовуються під час інформаційного впливу в межах інформаційних війн (КП-39);
40. Здатність оперувати сучасними концептуальними підходами для розуміння глобалізації як до визначальної домінанти сучасності (КП-40);
41. Здатність аналізувати прояви глобалізації в міжнародних відносинах (КП-41);
42. Здатність використовувати знання курсу при написанні своєї бакалаврської роботи (КП-42)
43. Здатність аналізувати базові закономірності розвитку дипломатичної та консульської служби (КП-43);
44. Здатність оперувати правилами дипломатичного протоколу та етикету (КП-44);
45. Здатність визначати специфіку дипломатичного етикету та протоколу як в Україні, так й в інших державах (КП-45);
46. Здатність володіти категоріальним апаратом дипломатичної та консульської служби (КП-46);
47. Здатність аналізувати уставні документи міжнародних організацій (КП-47);
48. Здатність з'ясувати типові проблеми та виклики часу, що стоять перед міжнародними організаціями сучасності (КП-48);
49. Здатність аналізувати перспективи розвитку міжнародної співпраці в формі міжнародних організацій і визначення оптимальних параметрів такої взаємодії (КП-49);
50. Здатність аналізувати інтереси України та її резидентів у взаємодії з міжнародними організаціями світу (КП-50);
51. Здатність використовувати в професійній діяльності основні теоретичні і практичні положення соціології; проводити соціологічний аналіз актуальних соціальних проблем міжнародних

	<p>відносин та зовнішньої політики; пояснювати, оцінювати, узагальнювати знання про суспільство в контексті системного підходу з елементами структурно-функціонального аналізу; використовувати на практиці дані конкретно-соціологічних досліджень. (КП-51);</p> <p>52. Здатність розуміти історію, природу і етапи розвитку міжнародних відносин, а також, основні наукові парадигми, що розкривають зміст, характер і тенденції розвитку сучасної світової політики і міжнародних відносин, діяльність міжнародних інститутів (КП-52);</p> <p>53. Здатність орієнтуватися в основних проблемах сучасної світової політики і міжнародних відносин (КП-53);</p> <p>54. Здатність розуміти процеси глобалізації та їх впливу на суспільний розвиток, роль і місце основних міжнародних інститутів в сучасному суспільстві (КП-54);</p> <p>55. Здатність орієнтуватися у факторах, під впливом яких розвивалися міжнародні відносини в цілому та зовнішньої політики держав (КП-55);</p> <p>56. Здатність аналізувати тенденції і процеси, які визначили розвиток міжнародних відносин, їх особливості та специфіку (КП-56);</p> <p>57. Здатність формування бачення розвитку міжнародних відносин крізь призму системності, структуралізму, у контексті розвитку історичних процесів у цей період у цілому (КП-57);</p> <p>58. Здатність оперувати загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору (КП-58);</p> <p>59. Здатність орієнтуватися у складній системі вчень, шкіл, напрямків філософії, їх критично аналізувати та мати власну позицію (КП-59);</p> <p>60. Здатність спілкуватися усно та письмово іноземною мовою в тому числі мовою професійного спілкування; говорити достатньо швидко і спонтанно, що дозволить спілкуватися з носіями мови без особливих ускладнень з обох сторін (КП-60);</p> <p>61. Здатність демонструвати елементи усного перекладу інформації іноземною мовою в процесі ділових зустрічей, нарад; здатність до повного розуміння іншомовних наукових текстів зі спеціальності (КП-61);</p> <p>62. Здатність використовувати практичні мовні уміння і навички у професійній сфері; здатність практичної реалізації умінь ділового мовлення на рівні, достатньому для професійної діяльності; формування комунікативної компетентності (КП-62).</p>
--	---

Результати навчання

Зміст результатів навчання	Шифр результату в навчання
----------------------------	----------------------------

<p>Розуміння історії конфліктології, природи конфлікту, його структури, видів, особливостей динаміки розвитку конфліктів у різних сферах, можливих засобів управління ними; вміння проводити діагностику конфліктів, обирати адекватний стиль поведінки у конфлікті, використовувати технології управління конфліктами та стратегії та тактики ведення переговорів.</p>	PH-1
<p>Володіти практичними навичками мовних умінь і навичок у професійній сфері; практичне опанування умінь ділового мовлення на рівні, достатньому для професійної діяльності.</p>	PH-2
<p>Володіння базовими знаннями теоретичного характеру в області політичних і економічних наук, міждисциплінарними аналітичними інструментами для вирішення конкретних завдань політичного і економічного розвитку, а також використання методів економічного аналізу для виявлення проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій на мікро- і макрорівнях, пропонувати способи їх вирішення і оцінювати очікувані результати.</p>	PH-3
<p>Вміння проводити роботу з пошуку й збору інформації та емпіричних даних, підготовляти їх до обробки, адекватно обирати та застосовувати якісні та кількісні методи збору та аналізу інформації, самостійно ставити задачі наукових досліджень в області політичної науки, формулювати питання та основні гіпотези.</p>	PH-4
<p>Вміння працювати з правовими документами, зовнішньополітичними доктринами, науковими текстами, здійснювати відбір джерел достовірної інформації, верифікувати отриману інформацію і обробляти її, комплексно оцінювати проблемні ситуації або процеси для моделювання поведінки різних учасників міжнародних відносин, їх взаємодії, оцінювати їх ресурсний потенціал і функціональні ефекти в рамках регіонального та світового політичного простору.</p>	PH-5
<p>Вміння визначати специфіку і місце географічного чинника в суспільно-політичних теоріях, а також ступінь його впливу на сучасну політику; визначати механізми взаємодії політико-географічних одиниць на регіональному і світовому рівнях; аналізувати тенденції розвитку та змін на політичній карті світу.</p>	PH-6
<p>Володіння категоріальним апаратом і методологією, володіння інструментарієм, навичками аналізу та прогнозування в області геополітики, вміння виділяти і аналізувати основні геополітичні чинники, що впливають на формування політики окремих країн і міжнародних відносин в цілому із залученням концептуального геополітичного апарату.</p>	PH-7
<p>Володіння основними методами історичного наукового дослідження, інструментарієм періодизації основних етапів політичної історії, навичками політичного аналізу історичного минулого, а також виявлення цивілізаційних характеристик суспільства, історичної еволюції цивілізацій, встановлювати залежність змісту політичної системи від цивілізаційних чинників.</p>	PH-8
<p>Вміння давати характеристику та оцінку окремим політичним подіям та процесам, виявляючи їх зв'язок з економічним, соціальним та культурним контекстом, з об'єктивними тенденціями та закономірностями розвитку політичної системи в цілому.</p>	PH-9
<p>Володіти навичками наукового аналізу сучасних світових і міжнародних політичних процесів, місця і ролі окремих країн, давати їм самостійну оцінку і визначати перспективу їх подальшого розвитку, орієнтуватися в механізмах багатосторонньої і інтеграційної дипломатії; визначати і аналізувати загальний корпус проблем у зовнішній політиці тієї чи іншої держави або групи держав; оцінювати і порівнювати моделі і принципи ведення зовнішньої політики</p>	PH-10

державами окремого регіону; розуміти проблеми, з якими стикаються країни в межах ведення зовнішньої політики; визначити сутнісні характеристики зовнішньої політики.	
Вміння критично аналізувати теоретичні конструкції мислителів, проводити аналогії між різними вченнями та концепціями світової політичної думки, брати участь у дискусіях з політичних проблем, формулювати власну позицію, використовуючи для аргументації політичні теорії.	PH-11
Знання основних закономірностей виникнення, розвитку та функціонування держави та права; форм, функцій та політичної системи держави; ознак та принципів правової держави, норм та джерел права, механізмів його реалізації; особливостей державного та правового розвитку України; ролі держави та права в політичній системі суспільства, вміння застосовувати навички роботи з правовими документами.	PH-12
Вміння аналізувати контент статей, що подаються світовими, національними та регіональними ЗМІ та вміти передбачати їх вплив на міжнародні відносини, доносити свою думку до громадськості в межах написання аналітичних статей, коментування подій, написання прес-релізів, вміти виявляти особливості взаємодії преси і влади у контексті політичних реалій сьогодення, а також визначати ролі та поняття міжнародної журналістики в системі формування зовнішніх комунікацій країни.	PH-13
Вміти розкривати суть глобалізації та сучасних концепцій к підходу вивчення цього процесу, наводити аргументи щодо впливу глобалізації на сучасну структуру міжнародних відносин.	PH-14
Вміння систематизувати знання щодо правил функціонування дипломатичної та консульської служби, орієнтуватися в документації дипломатичних та консульських представництв.	PH-15
Вміння глибоко розуміти явища міжнародного життя, робити самостійні, незалежні, обґрунтовані висновки про стан і рівень розвитку як світової економіки так і окремих національних або транснаціональних агентів, визначати стан середовища та самої системи міжнародних відносин, тип міжнародної організації, їхні цілі і структуру, оцінити зовнішньоекономічні напрямки співробітництва будь-якої країни світу, зокрема і всієї світової спільноти, що опосередковані спеціальними органами міжнародної взаємодії.	PH-16
Володіти навичками наукового аналізу сучасних світових і міжнародних політичних процесів, місця і ролі України в них, давати їм самостійну оцінку і визначати перспективу їх подальшого розвитку, знання основних теоретичних концепцій, що складають зміст світової регіональної інтеграції, термінології, що використовується при вивченні інтеграційних процесів, видів інтеграційних угод.	PH-17
Вміння розуміти логіку розвитку як історичного процесу в цілому, так і міжнародних відносин, аналізувати сутність Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин та причин її краху, використовувати знання про причини Другої світової війни, характер та тенденції розвитку міжнародних відносин у період війни та її наслідки для формування нового післявоєнного устрою світу задля проведення наукового дослідження тієї чи іншої проблеми	PH-18
Використовувати іноземну мову в практичній діяльності за спеціальністю; провадити прямий і зворотний переклад документів з іноземної мови; вміння використовувати навички усного та письмового іноземного спілкування на професійному рівні, вільно розмовляти та перекладати	PH-19

<p>Володіння базовими знаннями теоретичного характеру в області міжнародних відносин; знати основні підходи до дослідження міжнародних відносин; орієнтуватись в основних тенденціях зовнішньої політики провідних держав світу; використовувати основні поняття та категорії, що застосовуються під час вивчення міжнародних відносин</p>	PH-20
<p>Вміти виявляти основні закономірності та причинно-наслідкові зв'язки історичного процесу; вміти самостійно орієнтуватися в сучасних суспільних процесах в Україні; вміти використовувати основні культурологічні поняття у повсякденному житті та професійній діяльності.</p>	PH-21
<p>Вміти розкрити специфіку та значення філософського знання, особливості вирішення філософією проблем людства у сучасній культурі та духовному житті; вміти володіти понятійно-категоріальним апаратом філософського, соціологічного та психологічного знання; вміти аналізувати на емпіричному та науковому рівні процеси, що відбуваються в соціальному житті; скласти програму емпіричного соціологічного дослідження; вміти проводити науково обґрунтований аналіз психологічних факторів міжнародних відносин та зовнішньої політики, вміти визначати певні психічні явища, та відрізняти їх одне від одного.</p>	PH-22
<p>Розуміти сучасні загальні закономірності виникнення і розвитку небезпек природного і техногенного характеру, їх причини виникнення і можливі наслідки; вміння використовувати в майбутній практичній діяльності уміння і навички для їх запобігання і ліквідації, захисту людей і в цілому навколишнього середовища.</p>	PH 23
<p>Оволодіння навичками збереження та зміцнення здоров'я.</p>	PH 24

2. ПРОГРАМНИЙ КОНТЕНТ

ТЕМА 1. ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА УКРАЇНИ

Міжнародні відносини і дипломатія княжої Русі. Організація дипломатичної діяльності. Перші відомі договори Русі з іншими державами. Зовнішня політика за часів княгині Ольги. Відносини з Візантією та «Святою Римською імперією німецького народу». Іноземний фактор у внутрішньому становищі держави. Князь Святослав та основні напрямки зовнішньої політики. Війни з Волзькою Болгарією, Буртасами, Хазарією, північнокавказькими народами – ясами і касогами, два військові походи в Болгарію. Нові завдання дипломатії Київської русі за часів Святослава. Особливості зовнішньої політики Володимира Великого. Західна орієнтація. Зовнішня політика за часів Ярослава Мудрого. Дипломатичні методи налагодження зв'язків з різними країнами, династичні шлюби. Феодальна роздробленість як чинник змін зовнішньополітичної орієнтації князів Київської Держави. Зовнішня політика Романа Мстиславовича та Данила Галицького. Зовнішня політика галицько-волинських князів після смерті Данила Галицького.

Запорізька Січ у міжнародній політиці Європи. Дмитро Вишневецький та його зовнішньополітична діяльність. Відносини козацтва з польським урядом. Дипломатія Запорізької Січі у 90-х рр. XVI ст. Гетьман Петро Конашевич-Сагайдачний та його морські походи. Дипломатія Б. Хмельницького. Переяславська угода та Березневі статті, їх історичний аналіз. Дипломатія Війська Запорозького (1655 – 1657 рр.). Гадяцький договір. Гетьманування Івана Мазепи та зовнішня політика.

Україна в період Центральної Ради. Геополітичне становище. Основні напрямки зовнішньополітичної діяльності. Брестський мирний договір, його сутність та вплив на внутрішньополітичне становище. Гетьман Павло Скоропадський та його зовнішньополітична діяльність. Директорія. Варшавський договір. Вхідження західноукраїнських земель у склад Польщі. Чехословаччини та Румунії. Міжнародні договори.

Українська РСР у міжнародних відносинах завершального етапу Другої світової війни. Отримання УРСР формально-юридичних прав у галузі зовнішніх зносин.

Українська РСР та її місце в зовнішній політиці СРСР. Українське питання як політична та міжнародно-правова проблема. Зовнішньополітичні засади українського руху опору. Українське питання на Ялтинській конференції. Зовнішньополітична діяльність УРСР у період між Ялтою та Сан-Франциско.

Механізм здійснення Українською РСР зовнішньополітичного курсу Радянського Союзу. Органи зовнішніх зносин УРСР: Верховна Рада УРСР, Президія Верховної Ради УРСР, Рада Міністрів УРСР, Міністерство закордонних справ УРСР. Їхні функції та межі повноважень. Проблема підготовки кадрів міжнародників. Відкриття в 1944 р. в Київському університеті ім. Тараса Шевченка факультету міжнародних відносин. Місце та роль УРСР в реалізації цілей зовнішньої політики СРСР в період «холодної війни» та блокового протистояння. Відкриття в УРСР дипломатичних установ зарубіжних країн. Посилення процесів національно-державного відродження в УРСР, формування і розвиток партій та рухів української державницької спрямованості. Міждержавні стосунки УРСР цієї пори. Укладення двосторонніх угод. Поновлення роботи факультету міжнародних відносин Київського університету (1971 р.). Характер та межі повноважень УРСР в ООН та інших міжнародних організаціях. Діяльність делегацій УРСР в ООН та інших міжнародних організаціях в період від Декларації про державний суверенітет України до Акта про незалежність України. Приєднання УРСР до міжнародних конвенцій та угод (Конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації; Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Міжнародний пакт про економічні,

соціальні і культурні права та ін.). Надбання та уроки участі УРСР у роботі ООН, інших міжнародних організацій з кінця 40-х до 90-х років ХХ ст.

Внутрішньополітична ситуація в Україні після усунення загрози державного перевороту в СРСР. Українські політичні партії та рухи і проблема зовнішньополітичної орієнтації України. Декларація Верховної Ради України про державний суверенітет України 16 липня 1990 р., її основні принципи та орієнтири. Міжурядові угоди України з Білоруссю, Узбекистаном, Туркменістаном, Казахстаном, Латвією, Грузією та іншими республіками СРСР. Позачергова сесія Верховної Ради України 24 серпня 1991 р. Проголошення Акта незалежності України. Його концептуальні основи та принципи.

Проблема формування зовнішньої політики України. Органи зовнішніх відносин України, їх функції та повноваження. Законотворча діяльність Верховної Ради України в галузі зовнішньої політики. Референдум про державну незалежність України.

Проблема ядерної зброї в українській зовнішній політиці. Ухвалення Верховною Радою України «Основних напрямів зовнішньої політики України» (2 липня 1993 р.). Принципи, зміст, завдання: визнання пріоритету загальнолюдських цінностей над класовими, партійними, політичними та всіма іншими принципами міждержавних відносин; розширення участі в європейському регіональному співробітництві; розвиток двосторонніх відносин, співпраця в межах Співдружності незалежних держав; участь в ОБСЄ, в Раді Європи; розбудова міждержавних відносин з росією; західноєвропейський напрям української зовнішньої політики, взаємини зі США; становлення і розвиток відносин України з країнами Азії, Африки, Латинської Америки.

Суверенна Україна в новій геополітичній ситуації. Проблема формування зовнішньої політики України. Органи зовнішніх відносин України, їх функції та повноваження. Законотворча діяльність Верховної Ради України в галузі зовнішньої політики. Проблема співвідношення та взаємодії основних гілок влади у сфері зовнішньої політики. Партійно-політична боротьба з питань розбудови відносин з росією, іншими країнами СНД, державами колишнього соціалістичного табору, США та іншими західними країнами. Проблема ядерної зброї в українській зовнішній політиці. Полеміка з цих питань. Внутрішньополітичні та зовнішньополітичні фактори, їх співвідношення та вплив на забезпечення політичної стабільності та безпеки держави. Ухвалення Верховною Радою України «Основних напрямів зовнішньої політики України» (2 липня 1993). Західноєвропейський напрям української зовнішньої політики, взаємини зі США; становлення і розвиток відносин України з країнами Азії, Африки, Латинської Америки.

Концептуальні підходи України до проблем національної та міжнародної безпеки. Питання національної безпеки в документах законодавчої та виконавчої влади України. Поглиблення співробітництва України з зарубіжними країнами в галузі оборонної політики. Відносини України і НАТО в контексті української політики в галузі національної безпеки. Участь України в РПАС та програмі «Партнерство заради миру», економічних та наукових програмах НАТО. Проблеми розвитку військового співробітництва з НАТО. Позиція України в питаннях оборонної політики держав-членів СНД.

Україна в системі міжнародних організацій. Принципи та засади участі суверенної України в роботі міжнародних організацій, їх місце в зовнішньополітичній діяльності України. Основні державні документи, що визначають цілі та характер участі України в міжнародних організаціях. Українська дипломатія в ООН. Участь України в діяльності міжнародних організацій, що не входять до системи ООН Комітет з питань економічних, соціальних і культурних прав. Комітет з прав дитини. Спеціальна контрольна комісія (СКК).

Зовнішня політика України після «Революції гідності» та в умовах агресії з боку російської федерації. Відносини з країнами Заходу. Впровадження санкцій проти росії. Перспективи європейської інтеграції України.

Зовнішня політика України в умовах повномасштабної російської агресії. Формування антипутінської коаліції. Двосторонні відносини України з країнами світу в умовах російської агресії.

ТЕМА 2. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Термін «глобалізація» (Т. Левет, Н. Маркелова, С. Кузнецов). Теоретичні концепції глобалізації (К. Омал, Р. Ромертосон, Е. Гідденс, Б. Баді). Початок процесу глобалізації. Історичні типи модернізації. Фундаментальні підходи до проблеми глобалізації: економічний, культурологічний, політичний, екологічний, комплексний. Дискурси глобалізації. Моделі глобалізації: зіткнення цивілізацій, «макдоналізація», гібридизація. Виміри глобалізації: історичний процес, гомогенізація та універсалізація світу, розмивання національних кордонів. Ракурси бачення глобалізації: революційний, еволюційний та скептичний.

Глобалізація як об'єктивна тенденція, як ціль, як методологія. Спільна концепція «Римського клубу». Критика неоліберальної глобалізації: основні напрямки – економічна соціологія та концепція мережевої організації (М. Грановеттер, М. Кастельс, Р. Сведберг); Школа міжнародної політичної економії (С. Стрендж, Е. Хеллайнер та інші). Екологічний напрямок (Г. Дейм, П. Хокип, Е. Ловінс, Л. Браун). Нові критики неоліберальної глобалізації (Дж. Бхагваті та І. Рамоне). Концепція третього шляху глобалізації; основа теоретичного проекту «Третій шлях» (Дж. Макмарей). Базова модель «Третього шляху» (Т. Блер, Т. Шредер). Вектори глобалізації. Проблема співвідношення глобалізації та вестернізації.

Концептуальні підходи к визначенню поняття глобалізації та його суті в міжнародних відносинах. Теорія світового порядку (Р. Фальк, Х. Булл). Особливості підходу представників неоліберальної школи. Концепція Дж. Ная, Р. Кохена, Д. Розенау. Концептуальні підходи неореалістів до проблеми глобалізації в міжнародних відносинах (У. Кеїнт, Г. Кіссінджер, Дж. Маршалл). Економічний підхід (К. Кайзер, П. Ратленд). Концептуальні підходи російських дослідників (Т. Хозін, В. Іноземцев, О. Неклесса, Н. Косолапов, А. Уткін). Концептуальні підходи українських дослідників (О. Білоус, С. Шергін та інші).

Зміна парадигми безпеки в умовах глобалізації. Глобальна, регіональна, національна безпека. Їх взаємовідношення в умовах глобалізації. Середина міжнародної безпеки. Зміна основних характеристик поняття «міжнародна безпека». Поняття «м'якої» та «жорсткої» безпеки. Аспекти «м'якої» безпеки: демографічний, екологічний, економічний, енергетичний, інформаційний. «Жорстка» безпека та її характеристика. Поняття центрів сили в умовах глобалізації. Сучасна структура міжнародної безпеки: ООН, НАТО, ОБСЄ, ОДКБ та інші.

Поняття світового політичного процесу, його складові. Світова політика. Основні проблеми світової політики в умовах глобалізації. Проблема відносин «Північ-Південь». Проблеми демографії та екології. Конфлікти в сучасному світі. Нові виміри сучасних міжнародних відносин та світової політики. Регулювання світових політичних процесів в сучасному світі. Проблема глобального управління.

Природа антиглобалізму. Введення поняття антиглобалізму та його суть. Етапи формування антиглобалізму. Ідеологія антиглобалізму, його політичні лідери. «Маніфест» антиглобалістів. Організація та структура антиглобалістичних рухів. Їх цілі та задачі. Характерні риси сучасного антиглобалістського руху. Основні форми прояву антиглобалістського руху. Антиглобалізм в Україні.

Зовнішня політика росії та країн СНД. СНД в контексті міжнародних відносин пострадянських держав.

Основні тенденції сучасного становища російської федерації. Її політичні демографічні, економічні характеристики. Ключові напрями двосторонніх відносин росії з країнами СНД. Проблеми та перспективи російсько-українських відносин. Агресія російської федерації проти України. Окупація Криму, військові дії у Донбасі. Особливе партнерство у відносинах росії та

Білорусі, утворення союзу. Роль росії в придністровській кризі. Російсько-молдовські відносини. Відносини росії з країнами Закавказзя. Каспійський енергетичний вузол та інтереси росії. Відносини росії з країнами Середньої Азії. Основні тенденції відносин росії та європейських країн і організацій. Участь ОБСЄ, Раді Європи. Росія та Європейський Союз: програмні документи 1994, 1999, 2000 рр. основні проблеми, області співробітництва. Російсько-американські відносини, роль НАТО в них. Проблема розширення НАТО на схід та інтереси РФ. Азійський напрям ЗП РФ. Зовнішня політика РФ в умовах повномасштабної агресії проти України.

Зовнішня політика Білорусі. Російсько-білоруські відносини. Політика Білорусі щодо ЄС та НАТО. Зовнішня політика Молдови. Проблема придністровського врегулювання. Європейська інтеграція Молдови. Відносини з Україною, Румунією та росією. Зовнішня політика держав Південного Кавказу. Територіальні конфлікти на Кавказі, роль росії в них. Основні тенденції зовнішньої політики держав Середньої Азії. Роль росії та КНР в регіональних процесах в Середній Азії. Відносини з Україною в умовах російської агресії.

Зовнішня політика країн Європи. Роль Європи у розвитку світової цивілізації. Інтеграційні та дезінтеграційні процеси в Європі. Теоретичні та світоглядні основи «спільного європейського дому». Проблема вступу країн Центрально-Східної Європи до НАТО та ЄС. «Стара Європа», «Нова Європа», субрегіональні організації, як інструменти міжнародної політики. ЄС та США. ЄС та Японія. Азійський напрямок політики ЄС. ЄС та країни, що розвиваються ЄС та країни Латинської Америки. Розширення ЄС. Роль ЄС в регіоні Південно-східної Європи. Середземноморська політика ЄС. ЄС та росія.

Зовнішня політика Великобританії та Ірландії. Еволюція зовнішньополітичної доктрини Великобританії у другій половині ХХ – ХХІ ст. Зовнішньополітична доктрина «нових лейбористів» та її зв'язок з концепцією «третього шляху». Нова європейська політика Т. Блера. Роль Великобританії в ЄС, ОБСЄ, НАТО. Підходи до ролі ООН в сучасному світі. Особливий характер відносин з США. Роль Великобританії у боротьбі з сучасним тероризмом. Війна в Іраку. Сучасні проблеми британської Співдружності. Зовнішня політика уряду консерваторів Б. Джонсона.

Зовнішня політика Франції. Ідея голізму «Великої Франції». Неоголізм в сучасній зовнішньополітичній доктрині Франції. Франція в міжнародних організаціях. Роль Франції в інтеграційних процесах Європи, відносини з ЄС. Особливі підходи до проблеми європейської інтеграції та проблеми безпеки. Франко-німецькі відносини, як стержень європейської безпеки та співробітництва. Зовнішня політика Франції у період правління Ф. Олланда, Е. Макрона.

Зовнішня політика Німеччини. Геополітичне положення Німеччини, його особливості та вплив на формування зовнішньої політики країни. Роль Німеччини в інтеграційних процесах Європи, відносини з ЄС. Особливі підходи до проблеми європейської інтеграції та проблеми безпеки. Національні інтереси Німеччини в Азійському регіоні. Відносини з Китаєм, Японією, Індією.

Зовнішня політика Італії. Доктрини Італії в 2 половині ХХ ст. Чинники, які обумовили активізацію зовнішньої політики в 90-ті рр. ХХ ст. Розробка нової зовнішньополітичної доктрини в 1994 р., механізм прийняття рішень. Збільшення ролі Італії як регіонального лідера. Особлива роль Італії на Балканах і Середземномор'ї с світлі національних інтересів країни. Трансформація відносин з США. Італія і її роль в ЄС.

Зовнішня політика країн південної Європи. Геополітичні особливості Іспанії та Португалії. Європейська політика Іспанії та Португалії, їхня роль у ЄС та інших міжнародних організаціях (ОБСЄ, РЄ, НАТО, ООН). Відносини з США на сучасному етапі. Роль країн в вирішенні проблем безпеки в Середземномор'ї. Греція в європейській та світовій політиці.

Зовнішня політика Данії. Актуальні проблеми зовнішньої політики Норвегії. Зовнішня політика Фінляндії. Зовнішня політика малих країн Європи (країни Бенілюксу, Балканського

півострову). Зовнішня політика країн Балтії. Країни Східної та Центральної Європи у європейській та світовій політиці.

Зовнішня політика країн Азії та Африки. Національно-визвольні рухи та їх наслідки для регіону. Розпад колоніальної системи імперіалізму. Створення суверенних держав у Азії та Африці. Особливості становлення національних держав у цих регіонах і формування їх зовнішньополітичних доктрин. Трансформація зовнішньої політики держав регіону в умовах краху біполярного світу.

Проблема мілітаризації та розповсюдження ядерної зброї в Азії. Зовнішня політика Китаю, Індії, Пакистану. Японія в системі міжнародних відносин у II половині XX – початку XXI ст. Проблема Тайваню.

Іракська проблема в контексті світової політики кінця XX – початку XXI ст. Проблема ісламського фундаменталізму. Проблема Ірану в сучасній системі міжнародних відносин.

Особливості розвитку системи міжнародних відносин на африканському континенті. Локальні конфлікти на африканському континенті. Ангольська криза та її наслідки. Зовнішня політика Єгипту, Алжиру, Сирії, Ізраїлю, Палестинська проблема. Країни Близького Сходу у сучасній системі міжнародних відносин.

Зовнішня політика країн Південної та Північної Америки. Північноамериканський континент та його роль у міжнародних відносинах кінця XXI ст. Зміни у геостратегічному положенні Північноамериканського континенту після закінчення «холодної війни». Особливості Перетворення США на єдину супердержаву та її прагнення до світового лідерства.

Крах біполярної системи та якісні перетворення ролі США в системі міжнародних відносин. Фактори які обумовили домінуючу роль США у сучасному світі. Особливості еволюції зовнішньополітичної доктрини США у 90-ті роки. Роль зовнішньої політики США у забезпеченні національної безпеки країни. Події 11 вересня 2001 р. та їх наслідки для зовнішньої політики США. Сутність нової доктрини США в галузі національної безпеки та її вплив на формування зовнішньої політики країни. Пріоритетні напрямки зовнішньої політики США на сучасному етапі. Домінуюча роль США у сучасній системі міжнародних відносин, зростання антиамериканізму, падіння рейтингів президента Буша, зростання антивоєнних настроїв у США. Америка та Україна.

Канада та її зовнішня політика наприкінці XX – початку XXI ст.

Латинська Америка у сучасному світі. Особливості розвитку латиноамериканської цивілізації на рубежі століть. Підсумки соціально-економічної модернізації країн Латинської Америки до початку XXI ст. Глобалізація та її наслідки на континенті. Посилення інтеграційних процесів та їх специфіка. Особливості прояву регіоналізму. Створення та розвиток регіональних інтеграційних об'єднань у Латинській Америці. Латиноамериканська асоціація інтеграції (ЛАІ), Ла-Платська група, Андська група, Амазонський пакт, Меркосур, Карибське співтовариство та Карибський спільний ринок (Кариком), Асоціація Карибських держав (АКД) Внесок країн Латиноамериканського регіону у боротьбу з сучасним тероризмом.

Зовнішня політика країн Південної Америки. Зовнішня політика Бразилії. Пріоритети зовнішньої політики Бразилії: розвиток інтеграційних процесів на континенті, розвиток відносин з Китаєм, Японією, країнами Північно-Східної Азії, відносини з ЄС та країнами Європейського Союзу, росією. Нові підходи до характеру відносин з США, Канадою, Мексикою. Особливий характер відносин з Аргентиною. Президентські вибори 2003 р. Новий економічний та зовнішньополітичний курс президента І. Кіршнера. Курс Аргентини на реалізацію ідей регіональної держави. Пріоритети зовнішньої політики президента Кіршнера. Укрупнення двохсторонніх зв'язків з країнами регіону, особливий характер відносин з Бразилією. пошуки нових резервів для поглиблення регіонального співробітництва. Активізація зовнішніх зв'язків з країнами ЄС, роль Португалії та Іспанії у зовнішній політиці Аргентини.

Аргентина та країни СНД. Зовнішня політика Колумбії. Зовнішня політика Чилі. Зовнішня політика Венесуели. Особливості зовнішньополітичного курсу президента Чавеса.

Країни Центральної Америки: Гондурас, Гватемала, Нікарагуа, Сальвадор, Панама, Коста-Ріка, Беліз. Проамериканський курс зовнішньої політики держав Центральної Америки. Особливості інтеграційних процесів у регіоні. Роль ЦАОР. Місце та роль країн Центральної Америки у системі міжнародних відносин у Західній півкулі та сучасній системі міжнародних відносин. Особливості зовнішньополітичних доктрин та пріоритети зовнішньої політики Гватемали, Гондурасу, Панами, Нікарагуа, Сальвадору та Коста-Ріки.

Зовнішня політика країн Карибського басейну. Куба та її зовнішня політика на рубежі століть. Роль ЄС у цьому регіоні. Роль держав Карибського басейну у системі міжнародних відносин Західної півкулі.

ТЕМА 3. ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Теорії міжнародних відносин. Міжнародно-політична думка Стародавнього та античного світу. Погляди на міжнародні відносини в Середні віки та Новий час. Особливості сучасних теорій міжнародних відносин. Теорії в рамках концепції ідеалізму. Теорії міжнародних відносин школи політичного реалізму. Неокласичні теорії міжнародних відносин.

Цивілізаційний вимір міжнародних відносин. Сутність та актуальність цивілізаційного підходу. Теорії М. Данилевського та О. Кузнецова. Цивілізаційна теорія О. Шпенглера. Теорія локальних цивілізацій А. Дж. Тойнбі. Концепція зіткнення цивілізацій С. Хантінгтона.

Інструменти міжнародної політики. Сила в якості ресурсу міжнародних відносин. Дипломатична діяльність як інструмент міжнародних відносин. Пропаганда в якості сутність та техніка застосування. Сутність та структура зовнішньополітичної свідомості.

Міжнародні конфлікти та безпека. Сутність, типології та призначення міжнародного конфлікту. Врегулювання міжнародних конфліктів. Сутність та типологія міжнародної безпеки. Фактори міжнародної безпеки. Механізми забезпечення міжнародної безпеки.

Поняття геополітики та геостратегії. Закони геополітики. Геополітичні епохи.

Західна геополітична думка I половини ХХ ст. Органічна школа та антропогеографія Фрідріха Ратцеля. Система геонаук Рудольфа Челлена. Теорія «Серединної Європи». Концепція морської могутності Альфреда Тайера Мехена. Французька геополітична школа. Концепція Хартленду Хелфорда Маккіндера. Концепція Рімленду Ніколаса Спайкмена.

Геополітичні ідеї в Німеччині в I половині ХХ ст. Концепція континентального блоку Карла Хаусхофера. «Журнал геополітики». Геополітичні погляди Карла Шмітта. Геоюриспруденція. Геополітичні погляди Адольфа Грабовскі (1880 – 1969 рр.).

Російська класична геополітична думка. Євразійці. Передумови виникнення феномену євразійства. Поняття Євразії в російській політичній географії. Концепція культурного поліцентризму М. Данилевського (1822 – 1885 рр.). Ідеї В. П. Семенова-Тянь-Шанського (1970 – 1942 рр.) про необхідність географічної розбудови росії-Євразії та її географічні обриси. Погляди І. Солоневича (1891 – 1953 рр.). Концепція П. Савицького (1895 – 1968 рр.) про серединний континент Євразія як географічне та культурно-історичне ціле. Євразійські погляди М. Трубецького (1890 – 1938 рр.). Концепція Л. Гумільова (1912 – 1992 рр.) про географічні та культурно-історичні виміри феномену євразійства. Геостратегія СРСР.

Геополітичні концепції американських та західноєвропейських дослідників в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. Концепція атлантизму в роботах геополітиків США та Великої Британії. Геополітичні погляди С. Хантінгтона (1927 – 2008 рр.). Концепції мондіалізму та неомондіалізму. Поліполярна геостратегія. Геополітичні погляди С. Коена. Американська геополітична думка. Британська геополітична школа. Німецька геополітична думка II половини ХХ ст. Французька геополітична школа. Геополітичні погляди Й. Галтунга.

Сучасна російська геополітична думка. Російські мондіалісти. Російська націоналістична геополітична школа. Прозахідна геополітична школа. Консенсусна геополітична модель. Стратегія збалансованої рівновіддаленості.

Українська геополітика XIX – XX ст. Кирило-Мефодіївське братство. М. Костомаров. В. Білозерський. Т. Шевченко. «Книга буття українського народу». Георгій Андрузький «Начерки Конституції республіки». Драгоманов М. «Вільна Спілка». М. Грушевський. С. Рудницький (1877 – 1937 рр.) «Чому ми хочемо самостійної України». В. Липинський. В. Винниченко. М. Міхновський. С. Петлюра. А. Жук «В які державні зв'язки має входити Україна». Юрій Липа (1900 – 1944 рр.) «Призначення України». Антін Синявський (1866 – 1951 рр.). Іван Лисяк-Рудницький (1919 – 1984 рр.) «Україна між Сходом та Заходом». Д. Донцов. С. Бандера. Ф. Рудич, С. Василенко, М. Дністрянський, І. Зінько. О. Валевський, М. Гончар «Структура геополітичних інтересів України», М. Кулініч «Україна в новому геополітичному просторі».

ТЕМА 4. МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Сутність та тенденції розвитку міжнародних організацій сучасності. Типологія та класифікація міжнародних організацій. Членство в якості критерію класифікації міжнародних організацій. Регіоналізм та універсалізм як критерій класифікації міжнародних організацій. Цілі та діяльність як критерій класифікації. Класифікація міжнародних організацій через їх структуру. Характер повноважень як критерій класифікації. Період функціонування та ступінь відкритості як критерії.

Механізм функціонування міжнародних організацій. Міжнародні організації як інструмент зовнішньої політики окремих держав. Міжнародні організації як арена міжнародної взаємодії. Міжнародні організації як активні суб'єкти міжнародних відносин та внутрішньої політики. Міжнародні організації як арена дипломатичної діяльності. Право міжнародних організацій. Механізми впливу міжнародних організацій на країни-члени. Механізми прийняття рішень в міжнародних організаціях. Міжнародні службовці – статус та повноваження.

ООН як провідна глобальна міждержавна організація. Історія створення, цілі та принципи діяльності Організації Об'єднаних Націй. Статут ООН як збірка офіційних цілей ООН. Принципи фінансування ООН та участі в його програмах. Процес реформування як реакція на зміну цілей організацій та пристосування її до умов що змінюються. ООН як самостійний актор міжнародних відносин і взаємодій. Провідні органи та загальна структура ООН. Генеральна Асамблея ООН (ГА ООН). Рада Безпеки ООН. Економічна і Соціальна Рада (ЕКОСОП). Рада з Опіки ООН. Міжнародний Суд. Секретаріат ООН. Структура та діяльність ГА ООН (чергова сесія, спеціальна сесія, надзвичайна спеціальна сесія.). Комісія ООН з права міжнародної торгівлі (ЮНІСТРАЛ). Комісія з міжнародного права. Комітет з інвестицій. Регіональні комісії ООН.

НАТО: генезис, сучасний стан та перспективи розвитку. Створення НАТО та цілі ініціаторів. Роль НАТО в «холодній війні». Роль та офіційні цілі НАТО після розпаду РЄВ. Створення Ради Північноатлантичного Співробітництва. Розширення НАТО (нові вимоги до країн-претендентів) та поширення програми «Партнерство заради миру». НАТО як інструмент світового панування/ глобальної безпеки. Взаємовідносини України з НАТО на сучасному етапі.

Глобальні торговельно-економічні і валютно-кредитні організації. Система міжнародних організацій з регулювання світової торгівлі. Глобальні торговельні організації. Конференція ООН з торгівлі і розвитку (ЮНКТАД). Міжнародний торговельний центр (МТЦ). Всесвітня митна організація. Міжнародна торговельна палата (МТП). ГАТТ-ВТО: історія створення та цілі і проблеми сьогодення. Організаційна структура ВТО. Приєднання до ГАТТ-ВТО, Україна на шляху інтеграції.

Система міжнародних валютно-кредитних організацій. Міжнародний валютний фонд: історія створення організацій, цілі та функції МВФ. Організаційна структура та вступ до МВФ. Україна в МВФ. Міжнародний банк реконструкції та розвитку. Цілі та функції МБРР. Організаційна структура та вступ до МБРР. Кредити МБРР. ЄБРР - історія створення організацій, цілі та функції.

Регіональні міжнародні організації в Європі. Класифікація міжурядових регіональних організацій. Рада Європи – сутність, завдання функціонування на даний час. Північноатлантичний союз. Західноєвропейській союз. Європейський союз (ЄС). Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). Чорноморське економічне співробітництво. Взаємовідносини України з цими структурами європейської взаємодії.

Рада Європи та Європейський Союз. Історія створення та завдання організації. Гельсінські протоколи 1975 року. Створення Парламентської Асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) в травні 1988 р. Моніторинг РЄ за проведенням парламентських виборів на пострадянському просторі. Роль РЄ у впровадженні інститутів демократії в країнах Центральної Європи. Взаємовідносини України з Радою Європи та Парламентською Асамблеєю Ради Європи.

Виникнення Західноєвропейського Союзу (ЗЄС). Функції та цілі організації. Структура організації. Взаємовідносини України з ЗЄС. Створення ЄС – як унікальний опит взаємовигідної організації комплексу незалежних держав. Цілі та функції ЄС. Перспективи та проблеми ЄС. Взаємовідносини України з ЄС.

Особливості міжнародних організацій що створені країнами третього світу. ОІК, РАКПЗ, АСМ, АСЕАН, ОАЄ, ОЧЕС, ШОС. Міжнародні організації пострадянського простору: СНД, ЄАЕС, ОДКБ, ГУАМ.

Сутність та спрямованість недержавних організацій сучасності. Перспективи розвитку та трансформації міжнародних організацій.

3. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОЇ АТЕСТАЦІЇ З МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН ТА ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

1. Особливості зовнішньої політики Київської Русі у X – на початку XII ст.
2. Галицько-Волинська держава та її вплив на формування політичної карти Європи. Зовнішня політика Данила Галицького та його наступників.
3. Україна у міжнародних відносинах XIV – XVI ст.
4. Україна у міжнародних відносинах XVII – XVIII ст.
5. Зовнішня політика України у період національної революції 1917 – 1920 рр.
6. Участь України у діяльності міжнародних організацій (1945 – 1989 рр.).
7. Становлення України як суб'єкта міжнародних відносин: проблема міжнародної правосуб'єктності та процес визнання.
8. Національні інтереси України та їх реалізація через зовнішню політику: поняття, цілі, принципи.
9. Інституційно-нормативні засади зовнішньої політики України.
10. ООН: етапи створення, структура, функції та роль в сучасному світі.
11. Діяльність України в Організації Об'єднаних Націй.
12. Діяльність України у спеціалізованих міжнародних організаціях (СОТ, МВФ, ЮНЕСКО).
13. Діяльність України у регіональних міжнародних організаціях (ОБСЄ, ГУАМ, ОЧЕС, Рада Європи).
14. ЄС: зародження та етапи розвитку, нормативно-правове забезпечення, структура та функції.
15. Європейська інтеграція України: основні етапи, нормативно-правовий та інституціональний вимір.
16. НАТО як інструмент світової безпеки. Історія створення, структура та функції.
17. Відносини України та НАТО: основні етапи, нормативно-правовий та інституціональний вимір.
18. Відносини України та США на сучасному етапі.
19. Відносини України та Польщі.
20. Відносини України та Угорщини.
21. Відносини України та Словаччини.
22. Відносини України та Румунії.
23. Відносини України та Молдови.
24. Відносини України та Білорусі.
25. Відносини України та Туреччини на сучасному етапі.
26. Відносини України та КНР на сучасному етапі.
27. Сучасний стан українсько-російських відносин: нормативно-правова база, окупація Криму та агресія РФ на сході.
28. Об'єкт, предмет, структура та функції теорії міжнародних відносин.
29. Проаналізуйте співвідношення понять «міжнародні відносини», «міжнародна політика», «світова політика».
30. Сучасні міжнародні відносини: ознаки, принципи, типи та рівні.
31. Суб'єкти міжнародних відносин: основні підходи до визначення, типи та характерні ознаки.
32. Системи міжнародних відносин: поняття, ознаки, структура.
33. Типологія міжнародних систем за М. Капланом, Е. Луардом, Е. Чемпелем.

34. Міжнародно-політична думка у давні віки.
35. Міжнародно-політична думка у середні віки.
36. Міжнародно-політична думка епохи Відродження.
37. Міжнародно-політична думка нового часу.
38. Політичний ідеалізм у міжнародних дослідженнях.
39. Політичний реалізм у міжнародних дослідженнях.
40. Модерністські теорії міжнародних відносин.
41. Неокласичні теорії міжнародних відносин (К. Уолтц, І. Валлерстайн).
42. Зовнішня політика держави: поняття, цілі, суб'єкти та принципи.
43. Функції, інструменти та типологія зовнішньої політики держави.
44. Сутність, функції, форми та типи дипломатії.
45. Національні інтереси держави на міжнародній арені: поняття, структура та види.
46. Поняття «сила» у міжнародних відносинах.
47. Міжнародні конфлікти: поняття, ознаки, типологія, функції та етапи.
48. «Гібридна війна»: поняття, ознаки, інструменти.
49. Геополітика: поняття, структура, функції та закони.
50. Парадигми геополітики.
51. Німецька класична школа геополітики (Ф. Ратцель, Р. Челлен, К. Хаусхофер, К. Шмітт).
52. Англо-американська класична школа геополітики (Г. Маккіндер, А. Мехен, Н. Спайкмен).
53. Атлантична геополітична школа.
54. Мондіалістська геополітична школа.
55. Геополітичні погляди Ф. Фукуяма.
56. Геополітичні погляди С. Хантінгтона.
57. Українська школа географічного детермінізму.
58. Українська геополітична школа в ХХ ст.
59. Геостратегія: поняття, типологія, структура. Геостратегічні цілі та пріоритети держави.
60. «Міжнародний порядок», «світовий порядок», «глобальний порядок»: основні підходи до визначення, типології, моделі, механізми забезпечення та характерні риси.
61. Міжнародна інтеграція: поняття, типологія, основні види та моделі.
62. Глобалізація як фактор міжнародних відносин: поняття, типологія, основні проблеми. Антиглобалістський рух.
63. Глобальні екологічні проблеми сучасності: основні підходи та шляхи розв'язання.
64. Роль Арктики у сучасних міжнародних відносинах.
65. Відносини США та російської федерації.
66. Китайсько-російські відносини.
67. Японсько-російські відносини.
68. Відносини росії та ЄС у контексті української кризи.
69. Міжнародне становище Республіки Білорусь на сучасному етапі.
70. Казахстан у міжнародних відносинах.
71. Держави Південного Кавказу (Грузія, Азербайджан, Вірменія) у сучасних міжнародних відносинах.
72. Американсько-китайські відносини: основні етапи, проблеми та перспективи.
73. Стратегія «Пояс та шлях» у системі зовнішньої політики КНР.
74. Латиноамериканський вектор зовнішньої політики КНР.
75. Зовнішня політика Японії у ХХІ ст.
76. Кореїнська проблема як виклик міжнародній безпеці.
77. Країни АСЕАН у сучасних міжнародних відносинах.
78. Зовнішня політика Індії на сучасному етапі.

79. Афганістан у сучасних міжнародних відносинах.
80. Міжнародне становище Ірану на сучасному етапі.
81. Зовнішня політика Туреччини у XXI ст.
82. Сирійська проблема у сучасних міжнародних відносинах.
83. Лівійська проблема як виклик міжнародній безпеці.
84. Африканський континент у XXI ст.: проблеми та перспективи розвитку, роль у сучасних міжнародних процесах.
85. Інтеграційні процеси у Латинській Америці у XXI ст.
86. Венесуела у сучасних міжнародних відносинах.
87. Зовнішня політика Мексики у XXI ст.
88. Зовнішня політика Бразилії у XXI ст.
89. Зовнішня політика Аргентини у XXI ст.
90. Зовнішня політика США після президентських виборів 2020 р.
91. Відносини США та ЄС: проблеми та перспективи.
92. Латиноамериканський вектор зовнішньої політики США.
93. Зовнішня політика Канади у врядування Дж. Трюдо.
94. Інтеграційні процеси у Північній Америці у XXI ст.
95. Сучасна зовнішня політика Великої Британії.
96. Зовнішня політика Франції у XXI ст.
97. Зовнішня політика Німеччини у XXI ст.
98. Зовнішня політика Італії у XXI ст.
99. Зовнішня політика країн Піренейського півострова у XXI ст.
100. Країни Балтії у сучасних міжнародних відносинах.
101. Країни Північної Європи у сучасних міжнародних відносинах.
102. Країни Центральної Європи у сучасних міжнародних відносинах.

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВІДПОВІДЕЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Оцінка за підсумкову атестацію з порівняльної політології є сумою балів, які здобувач вищої освіти отримує за відповіді за кожним з питань, передбачених чинною програмою.

Атестаційний екзамен з порівняльної політології проводиться в усній формі та оцінюється від 0 до 100 балів (три питання, перше та друге питання оцінюються від 0 до 35 балів та третє питання – від 0 до 30 балів).

100-бальна шкала	ЄКТС	Національна шкала	визначення
90-100	A	відмінно	Відмінна відповідь, виконання роботи (завдань) лише з незначною кількістю помилок
82-89	B	дуже добре	Добре виконання завдань, вище середнього рівня з кількома помилками
74-81	C	добре	Загалом відповідь правильна, робота (виконані завдання) з певною кількістю грубих помилок
64-73	D	задовільно	Задовільно – непогано виконані завдання, але з великою кількістю недоліків
60-63	E	достатньо	Достатньо – відповідь і робота (виконані завдання) задовольняють мінімальні критерії якості
менше 60	F	незадовільно	Незадовільна відповідь, виконані завдання не відповідають критеріям якості

5. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Геополітика: енциклопедія. К. : Знання України, 2013. 919 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Sulima_Yevhen/Неоролітика.pdf? (Дата звернення: 01.09.2021 р.).
2. Глобалізація і глобалістика : Навчальний посібник. Львів : «Новий Світ-2000», 2020. 428 с.
3. Головаченко В., Матвієнко В., Солдатенко В. Дипломатична історія України (кінець XIX – перша чверть XX століття) : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів. К., 2011. 527 с.
4. Гольцов А. Геополітика та політична географія. К., 2012. 416 с. URL: http://cul.com.ua/preview/geopolitika_Golzov.pdf (Дата звернення: 01.01.2019).
5. Дипломатична та консульська служба : підручник для студентів ВНЗ / К. Балабанов, М. Трофименко. Донецьк, 2012. 444 с.
6. Дністрянський М. Геополітика. Львів : 2011. 46 с. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0002972 (Дата звернення: 01.01.2019 р.).
7. Дорошко М., Шпакова Н. Геополітичне середовище та геополітична орієнтація країн СНД. Навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2011. 204 с. URL: <http://www.cul.com.ua/preview/geopolit.pdf> (дата звернення: 10.01.2020); резервна адреса (URL: <http://politics.elib.org.ua/pages-cat-148.html>).
8. Зовнішня політика країн Європи. Частина 1 : навчальний посібник / О. Гільченко, М. Светлакова, М. Булик. Маріуполь : МДУ, 2021. 156 с.
9. Зовнішня політика країн Західної Європи в постбіполярний період : навчально-методичний посібник із курсу / С. Рудько. Острого : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2012. 412 с.
10. Зовнішня політика країн Латинської Америки : навчальний посібник / Н. Гаврилова (ред.), М. Булик, О. Гільченко, Ю. Константинова. Маріуполь : МДУ, 2020. 397 с. URL: http://91.250.23.215/jspui/bitstream/123456789/2584/1/np_zovnishnia_polityka.pdf (дата звернення: 01.12.2021).
11. Зовнішня політика України (від давніх часів до наших днів) : підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. Чекаленко, С. Федуняк; за заг. ред. Л. Чекаленко. К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2010. 464 с. URL: <http://portal.iapm.edu.ua/portal/media/books/fc8e7971-86e1-4de2-b69f-d23eef4d5c41.pdf> (дата звернення: 01.12.2021).
12. Кудряченко А., Рудич Ф., Храмов В. Геополітика: Підручник. К. : МАУП, 2004. 296 с. URL: <http://elibrary.ivinas.gov.ua/3/1/%D0%93%D0%B5%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0.%D0%9F%D0%B4%D1%80%D1%83%D1%87%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf> (Дата звернення: 01.01.2019).
13. Левитська-Доба Є. Концептуальні засади зовнішньополітичного курсу Китайської Народної Республіки у XXI ст. *Політичне життя*. 2020. № 4. С. 93—100.
14. Мадіссон В.В. Сучасна українська геополітика : навч. посіб. К. : Либідь, 2003. 176 с.
15. Мальський М., Мацяк М. Теорія міжнародних відносин : Підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. К. : Знання, 2007. 461 с. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk811805.pdf> (дата звернення: 01.12.2021).
16. Манжола В., Коппель О., Капітоненко М. та ін. Міжнародні системи і глобальний розвиток. К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2008. 606 с.

17. Міжнародні відносини та зовнішня політика України : підручник / Ю. Пунда, І. Козинець, В. Клименко та ін. К. : НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2020. 328 с. URL: <http://stratcom.nuou.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/%D0%9C%D1%96%D0%B6%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%96-%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D1%81%D0%B8%D0%BD%D0%B8-%D1%82%D0%B0-%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%88%D0%BD%D1%8F-%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0-%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.pdf> (дата звернення: 01.12.2021).
18. Моро-Дефарж Ф. Введение в геополитику. М. : Конкорд, 1996. 151 с.
19. Мухаметов Р. Внешняя политика России в ближнем зарубежье : [учеб.-метод. пособие] / ред.: Н. Комлева. 2-е изд., стер. М. : ФЛИНТА, 2017. 108 с.
20. Нартов Н. А. Геополитика: Учебник для вузов. М. : ЮНИТИ, 2000.
21. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посіб. / М. Требін, Л. Герасіна, В. Погрібна та ін. ; за ред. М. Требіна. Х. : Право, 2016. 540 с.
22. Тихонравов Ю. В. Геополитика. Учебное пособие. М. : ЗАО «Бизнес-школа «Интел-Синтез», 1998.
23. Турчин Я., Дорош Л., Івасечко О. Дипломатична та консульська служба : Підручник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018. 332 с.
24. Шергін С. Політологія міжнародних відносин. К., 2019. 256 с.
25. Юхименко П. Глобалізація та політика національної безпеки. К, 2021. 408 с.